

טוב. וקשה הלא אם הוא יטעה הכהנים לא יטעו ולא ישמעו לו להקריב. ויש מפרשים שמא ישהה מלגלח עד המועד ואסור להשהות את הטומאה (עפ"י תורי"ד; שפת אמת).

תא שמע והצרוע לרבות כהן גדול. והא כהן גדול דכל השנה כרגל לכולי עלמא דמי דתנן כהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל, שמע מינה נוהג צרעתו ברגל שמע מינה. מהשוואת הגמרא כהן גדול לרגל, ללמוד ממנו כשם שנוהג כהן גדול בדיני צרעתו כן נוהג כל אדם צרעתו ברגל, יש לשמוע שכל דיני אבלות אינם נוהגים בכהן גדול כשם שאינם נוהגים ברגל [ורק אם נעשה אבל קודם שנתמנה כהן גדול אפשר שאין עשה דכהן גדול יכול לדחות עשה דאבלות]. אך לא כן כתב הרמב"ם (אבל ז, טו). וצריך עיון גדול (מנחת חינוך רסד, כט).

וע' בשו"ת שבות יעקב ח"ג צג; הגהות חשק שלמה. וע' בישוב הקושיא בשו"ת אמרי אש או"ח קטו וב'שעורים לזכר אבא מרי' ח"ב עמ' קפב ואילך.

*

'כהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל' – 'כי רק בשעת עבודה נדרש ממנו לבטל את רגשות הכאב הפרטי – מפני דעת ה' שבלב האומה; והן זו כל עצמה של משמעות העבודה. לא כן בשעת אכילה. כי האכילה נועדה להעלות את ההנאה הסובייקטיבית לדרגת עבודה סמלית. אך האונן על כורחו שרוי בצער, ומבחינה סובייקטיבית לבו כואב; ואי אפשר לו להגיע לכלל אותה שמחה, שאכילת קדשים באה לתת לה ביטוי'. (פירוש רש"ר הירש שמיני י, יג. וע"ע משך חכמה שם י, יח).

דף טו

'מנודין ומצורעין מה הן בתספורת'. המפרשים הקשו מה מקום יש להסתפק בדבר, הלא מקרא מפורש הוא שהמצורע ראשו יהיה פרוע; – יש אומרים שעיקר השאלה היתה על מנודים, ונקט מצורעים אגב שגרת הלשון. ויש כיוצא בזה בתלמוד (עפ"י ריטב"א). ויש אומרים שהספק הוא לפי רבי עקיבא שבסמוך שמפרש 'פריעה' לשון גילוי ולא גידול שער (עתוס' וריטב"א בשם רש"י).

ואם תאמר מהו זה שנסתפקו במנודה, הלא מפורש במשנה שהמנודה שהתירו לו חכמים נידויו מותר לגלח במועד – משמע שקודם הרגל היה אסור לגלח שאל"כ מדוע נתיר לו ברגל? ויש לומר שאין זו ראייה כי אפילו היה מותר לגלח בימי נידויו אין דרך לעשות כן מפני שהוא הולך נדהם ונזוף, והוצפה היתה נחשבת לו אילו יגלח (ריטב"א יג:).

'זבוני מיא בפקתא דערבות'. יש מפרשים 'פתקא דערבות' – מקום ציה שאין בו מים ומרוחק מן הישוב, וצריך להתרחק המנודה מהישוב (עפ"י פירוש ר"ש בן היתום. ובריטב"א משמע שבאו להורות להפך, שציון שאין המים מצויים שם והכל באים ליקח ממנו, כל שכן בשאר מלאכות. וער"ח וערוך 'פתקא' ועוד). ומשמיענו שאין לו למכור אלא כדי מזונותיו בצמצום (נמוקי יוסף. וע"ע מגדים חדשים ברכות נד).

'מנודה שונה ושונן לו' – חוץ מד' אמותיו, שאסור לישב עמו בסמוך כדלהלן (עפ"י ריטב"א).

'מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיעה, אף כאן...' – כמו שנאמר וירא העם וינעו. ועל כן מתנענעים בשעת לימוד תורה, דוגמת מתן תורה שהיה ברתת ובזיע (עפ"י בעל הטורים יתרו כ, טו; רמ"א או"ח מה. וע"ע זור פינחס ריח: מחזור ויטרי תקח; ספר הכוזרי ב, פ).

בבאר ארבע מדרגות הללו – ע' חדושי הגר"א; צדקת הצדיק קצד; עלי שור ח"ב עמ' קה. ראשי תבות אימה יראה רתת זיע – רזיא היינו סודות התורה שבאים לגלות האש הפנימית, אש סיני הטמונה בכל דיבור בתורה, ולהן נצרך ביותר אימה יראה רתת וזיע (מהרע"כ שיח").

(ע"ב) 'מנודה ומצורע מה הן בכפיית המטה'. פירוש, אף על פי שאין שייך בהם הטעם של כפיית המטה שבאבל, מכל מקום כיון שעונותיהם גרמו להם ראוי להפוך מטתם כי נתרחקו מבני אדם ונהפך להם סדר בני אדם (ריטב"א).

זדלמא מנודה לשמים שאני דקיל. קיל? והאמרת רישא חמיר?! ספוקי מספקא ליה ומדחי ליה. לפי מסקנת הראב"ד (מובא ברא"ש) עפ"י הברייתא בתענית (וכן כיוון הגרעק"א בגליון בראיתו זו) שאבל אסור בנעילת הסנדל, לכאורה יש להוכיח שלפי האמת מנודה לשמים קיל טפי, שהרי מפורש בכתוב (תבוא) 'אולך אתכם ארבעים שנה במדבר... ונעלך לא בלתה מעל רגלך' הרי שנעלו במדבר [ודוחק לומר דהמדובר על טף בלבד. וגם אין לומר שהיה מותר כדן מהלך בדרך, שהרי עמוד הענן פינה הדרך ויישרה], ומוכח שמנודה לשמים קל יותר ומותר בנעילה.

*

'רבי שמעון אומר: 'שלמים' – בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא אונן' –
'במדרש רבה (ויקרא, ז): אמר ר' אבא בר יודן: כל מה שפסל הקב"ה בבהמה הכשיר באדם; פסל בבהמה עוורת או שבור או חרוץ או יבלת, והכשיר באדם – לב נשבר ונדכה. אמר ר' אלכנסדרי: ההדיוט הזה אם משמש הוא בכלים שבורים – גנאי הוא לו, אבל הקב"ה כלי תשמישו שבורים שנאמר קרוב ה' לנשברי לב, הרופא לשבורי לב, ואת דכא ושפל רוח, זבחי אלקים רוח נשברה, לב נשבר. עכ"ד.

ויש להבין מאי סלקא דעתין לדמות שבירת לב באדם לשבור בבהמה שהוא חסרון בגופו, עד שהוצרך לומר לרבותא 'לב נשבר ונבזה אלקים לא תבזה' – מכלל שהיתה סברא להיפוך. וביותר מה שאמר ההדיוט הזה אם משתמש בכלים שבורים, ומשמע שהקב"ה סובל הגנאי. ואינו מובן מהו הגנאי בלב נשבר, ובדאי לא בדרך צחות הלשון להיות לשון שבור נופל על הלשון נשבר אמר המדרש כן.

ונראה דהנה אמרו ז"ל **אונן אינו משלח קרבנותיו שנאמר 'שלמים' – כשהוא שלם ולא כשהוא אונן.** ואינו מובן למה יקרא אונן חסר, דבודאי אין הפירוש שחסר לו קרובו שמת דא"כ אף יום שלאחריו נמי.

אך נראה דהנה צורת האדם להיות עובד את ה' בנהירו דאנפין, בשמחה בחדוה וברננה, כמו שכתוב (תהלים ק) **עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה.** וצריך להיות דוגמא דלעילא – עוז וחדוה במקומו. וכשהוא אונן רח"ל ושריא בעציבו הרי חסר מצורת אדם.

והנה בוהר הקדוש (ח"ג ה.) הקשה, בר נש דעבר על פקודא דמאריה, על פקודא דאורייתא, ותב לקמי דמאריה – במאן אנפין יקום קמיה, הא ודאי ברוח תבירא ברוח עציב אן הוא שמחה אן הוא רננה? ותיריך דהכהנים והלויים משלימים בעדו. ע"כ. ולפי האמור תובן קושית הזוה"ק ביותר, דתפילה היא במקום קרבן, וכמו בקרבן אונן אינו משלח קרבנותיו, וזה דכתיב ביה (איכה ג): מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו – איך יבוא להתפלל ולבקש רחמים על עצמו. ולפי זה שפיר יובן הסלקא-דעתך לדמות שבירת הלב באדם לשבור בבהמה, שגם זה נחשב חסרון בצורתו – על זה באה ההבטחה שאעפ"כ 'אלקים לא תבוה' ותפילתו מתקבלת אף שקרבן אונן אינו מתקבל... (שם משמואל אמור תרע"ב).

דף טז

'את ופלניא...' – התובע והנתבע (נמוקי יוסף).

'זימנא בתר זימנא דכתיב קראו שם, פרעה מלך מצרים שאון העביר המועד'. הנמוקי-יוסף מפרש, כך אמר הנביא: אל ישמח מלך מצרים ממה שנבוכדנצר נתן לו זמן להלחם עמו פלוני ולא בא, שאעפ"י שהעביר המועד – עוד יבוא. וכן היה, שנפלו בידו בזמן שני. נמצא שדרך המלכים להאריך זמנם, וכל שכן ישראל שדרכיהם דרכי נועם, יש להם להאריך אפם ולא לגדות מיד כשלא בא במועד שנקבע בתחילה אלא יתנו לו זמן נוסף (וע"ע בריטב"א).

'זמנלן דאי מתפקר בשליחא דבי דינא ואתי ואמר לא מיתחזי כלישנא בישא, דכתיב העיני האנשים ההם תנקר'. לפי פשוטו שעל עצמם אמרו כן כאדם התולה קללתו בחברו, אין בדבריהם משמעות של חוצפה ולא לשון הרע. ונראה שפירשו בגמרא שנתכוונו על משה אלא שכינה הכתוב 'האנשים ההם' כאילו אמרו כן על אחרים. וזהו שנאמר ויחר למשה – כי קללורו בניקור העין (עפ"י נמוקי יוסף; מהרש"א. וע"ע רש"ש).

'דהכי סברא דגברא רבה' – כך דעתו של פלוני הרב לגדותך. שאם לא יאמר כן השליח אין להאשים את זה שלא חש לדבריו לפי שסובר שאומר השליח מדעתו (נמוקי יוסף).

'אורו מרוז... ארו ארו... בד' מאה שיפורי שמתיה ברק למרוז' – לכך אין כתוב ותשר דבורה לה' כמו בשירת הים ובשירת דוד, אלא ותשר דבורה סתם – כי אין הקב"ה מייחד שמו על הקללה. [ועוד לפי שנסתלקה ממנה שכינה באמצע השירה, כמו שאמרו בפסחים ס:]. (עפ"י משך חכמה הפטרת בשלח).

'זמנלן דכפתינן ואסרינן ועבדינן הרדפה...' –

'...' וכן יש לבית דין בכל מקום ובכל זמן להלקות אדם ששמועתו רעה והעם מרננים עליו שהוא עובר על העריות, והוא שיהיה קול שאינו פוסק כמו שביארנו, ולא יהיו אלו אויבים ידועים שמוציאין עליו שמועה רעה. וכן מבזין את זה ששמועתו רעה ומחרפין את יולדתו בפניו. וכן יש לדיין תמיד להפקיר ממון שיש לו בעלים ומאבד ונותן כפי מה שיראה לגדור פרצות הדת ולחזק

דפים יד – טו

כו. מה דין האבל המנודה והמצורע באופנים ובהלכות דלהלן?

- א. ברגל.
- ב. תספורת.
- ג. עטיפת הראש.
- ד. הנחת תפלין.
- ה. שאילת שלום.
- ו. דברי תורה.
- ז. תכבוסת.
- ח. קריעה.
- ט. כפיית המטה.
- י. עשיית מלאכה.
- יא. רחיצה וסיכה.
- יב. נעילת הסנדל.
- יג. תשמיש המטה.
- יד. שילוח קרבנותיו להקרבה.

א. אבל אינו נוהג אבילותו ברגל, בין אם חלה עליו האבילות מעיקרא, שעשה דברים של ושמחת בחגך דוחה עשה דיחיד, ובין אם אבילות של עכשיו היא – לא יבוא עשה דיחיד וידחה עשה דברים.

א. חלה האבילות בתוך הרגל [שאינן הרגל מבטל שבעה], נוהג ברגל אבילות רק בדברים שבצנעה (תוס', עפ"י כתובות ד). ויש אומרים שאין אבילות ברגל כל עיקר (רמב"ם ועוד).

ולענין תלמוד תורה, כתבו כמה אחרונים שמותר לאבל ללמוד ברגל, שאז הוא זמן שמחה (ע' פתחי תשובה שפד סק"א שצט סק"א – בשם החכם-צבי וד-אש. ובמגן אברהם (תקמח סק"ה) נראה לכאורה לאסור. ופירש באגרות משה (יו"ד ח"ד ס,ד) שכוונתו רק על קריאת פסוקים שלא בעיון, ובוה יש להחמיר כמותו אבל לימוד מקרא בעיון וכן לימוד משנה וגמרא והלכה – מותר. ובשם הגרש"ז אייערבך מובא (בשמירת שבת כהלכתה ח"ב סה הערה קעה) שהמנהג להקל).

ב. מת ביום-טוב אחרון של הרגל, ביום טוב שני של גלויות – נחלקו הדעות האם אבילות דוחה יום-טוב שני שאינו אלא מדרבנן (כן דעת הרי"ף ובה"ג. ואפילו קריעה – כתב הראב"ד (בתשובה ריא) שקורע, ואפילו ביום קבורה שאינו יום מיתה. והנמוקי-יוסף כתב להסתפק לענין קריעה ביו"ט שני של גלויות), אם לאו (לפי שאבילות יום ראשון גם היא דרבנן – כן דעת רבנו תם, רא"ש. ועתוס' כד: ד"ה דבי). בשלחן ערוך (באו"ח תקמח, יג וביו"ד שעט, יג) פסק כדעה ראשונה, אך הביא (ביו"ד שם) שהמנהג כדעה אחרונה, שאין נוהגים אבילות. וכן נקט הרמ"א (שם) שאין נוהגים אבילות ביו"ט שני, שאף יום ראשון דרבנן (שם וע' גם באו"ח תרצו, ד).

מנודה; רב יוסף הביא להוכיח מהתוספתא שנוהג נידויו ברגל. ואביי דחה ראייתו וסבר אביי להוכיח שהמנודה אינו נוהג נידויו ברגל. ורבי דחה הוכחתו.

לפרש"י, דברי אביי נדחו בגמרא ושבה ראיית רב יוסף למקומה. וכן פסקו הרא"ש והנמוקי-יוסף [ואף אין נמנעים מלנדותו ברגל. רא"ש ונמו"י עפ"י הגמרא]. ואילו לפרוש התוס' ההוכחה שהביא רב יוסף אינה עומדת למסקנא.

מצורע; הוכיח רבא (מכהן גדול) שנוהג צרעתו ברגל (לישב מחוץ למחנה ולהאסר בגילוח. רש"י).

ב. האבל אסור בתספורת (מכך שאמר הקב"ה לאהרן ולבניו ראשיכם אל תפרעו מכלל שאחרים אסורים). וכן מנודה ומצורע אסורים מלספר.

בתוס' נסתפקו שמא רבי עקיבא חולק וסובר ש'פריעה' האמורה באבל ובמצורע אינה גידול שער אלא גילוי הראש. ואולם יש לומר שאף אם רבי עקיבא חולק בפירוש הכתוב, מדרבנן מודה שאסור מלספר (עפ"י שפת אמת).

ג. אבל חייב בעטיפת הראש (מדאמר רחמנא ליחזקאל ולא תעטה על שפם – מכלל ששאר אבלים חייבים). לדברי שמואל (כד.) כל עטיפה שאינה כעטיפת ישמעאלים אינה עטיפה. רב נחמן הראה עטיפת ישמעלים, עד גומות שבלחי, למטה מפיו. ואילו רב סובר שאף עטיפה שאינה כעטיפת ישמעלים הרי זו עטיפה (שם). ומסתמא הלכה כרב. תוס' שם).

כתבו ראשונים (עפ"י אבל רבתי): כשבאים רבים לנחם את האבל מגלה ראשו לכבוד הרבים. כתבו התוס' (כא) שאין נוהגים עתה במקומינו בעטיפה. וכ"כ הרמ"א (יו"ד שפו) שכן המנהג פשוט ואין להחמיר ולשנות במה שלא נהגו אבותינו [מפני שמביא לידי שחוק גדול מהעכו"ם ועבדים ושפחות שבינינו. תוס'; ש"ך], אבל יש לנהוג בעטיפה קצת, דהיינו למשוך הכובע למטה לפני העינים (ש"ך). ובערוך השלחן כתב שנכון לאבל לבלי להסיר הכובע מראשו כל שבעה ולישב באופן זה אם אפשר לו. ובקהילות תימן נהגו בעטיפה עד לזמננו זה.

מנודה; רב יוסף הוכיח שחייב בעטיפה, ואביי דחה הראיה. הלכך מנודה אינו חייב בעטיפת הראש (רי"ף, רא"ש). וצ"ב בדברי הנמוקי-יוסף שבתחילה כתב שהמסקנא לאסור, ובהמשך דבריו הביא דברי הרי"ף להקל. המצורע חייב בעטיפת הראש (ועל שפם יעטה). ולרבי עקיבא, המצורע צריך שיהא ראשו מגולה מכומתה וסודר. הרמב"ם לא הזכיר בהלכותיו איסור כומתה וסודר. ומשמע שאין הלכה כרבי עקיבא (ע' שפת אמת).

ד. אבל אסור להניח תפלין (פארך חבוש עליך – מכלל דכו"ע אסורים). ודוקא ביום הראשון שאז עיקר המיררות. ויש דעה בגמרא שאף ביום השני אינו מניח – ע' פרטים נוספים להלן כא. במנודה נסתפקו ועלה ב'תיקו'. וכן במצורע רצו להוכיח שאסור, ודחו. הרי"ף כתב שכל 'תיקו' שבכאן לקולא, ואם כן אין המנודה אסור בתפלין, וממילא חייב הוא להניחן. ואולם דעת העיטור לאסור. וכן פסק השלחן-ערוך (או"ח לה"ג) שמנודה ומצורע אסורים להניח תפלין, אבל הש"ך (שלה"ב) ועוד אחרונים פסקו שחייבים. וכתב הפרי-מגדים להניח ללא ברכה. אבל מבאור הגר"א משמע שצריכים גם לברך (מובא במשנ"ב סו"י לה. ו"א שאף הב"י חזר בו ביו"ד שלד – ע"ע בנין ציון ח"ב קלב; מאור ישראל).

ה. אבל אסור בשאילת שלום (האנק דם). רב יוסף רצה להוכיח שהוא הדין למנודה, ואביי דחה הראיה. המצורע אסור (ועל שפם יעטה – שיהו שפתותיו מדובקות זו בזו). א. הנמוקי-יוסף כתב שהמסקנא לאסור מנודה בשאילת שלום. ב. מכך שהסתפקו בגמרא בשאילת שלום במנודה, משמע שיותר לדבר עמו (וכן יש להוכיח מלהלן יז. ראשונים; תוס' סנהדרין ח.).

ו. האבל אסור בדברי תורה (האנק דם). א. נחלקו הדעות האם מותר לקרוא בפורעניות שבירמיה ובמגילת איכה וכד' (עתוס' להלן כא). ומסקנת הפוסקים להתיר, וידלג פסוקי נחמה. וכן מותר ללמוד בהלכות אבלות בפשוטם של דברים. וכן לומד ספרי מוסר ויראה להתעורר בתשובה שלימה (ע' מאירי להלן כא, ועוד). ויש לשמוע מדברי הריטב"א, שלימוד בדברים הרעים [באבל ובתשעה באב] אינו אלא התר אך לא משום חובת תלמוד תורה (עפ"י מנחת שלמה ח"ב צה, ג. וע"ש צו, ט ובשו"ת יביע אומר ח"ב יו"ד כו ובמאור ישראל להלן כא). ובירושלמי (ה"ה) אמרו: אבל שונה במקום שאין רגיל לשנות, שאין זה שמחה (הגהות אשר"י, מאו"ז). ב. אין חילוק לענין לימוד האבל בין דיבור להרהור שהרי עיקר השמחה הוא מן הרהור, ואם יקרא אדם כל היום ולא יבין מה שמחה היא לו (עפ"י שו"ת מהרי"ל רא"ב). מי שהרבים צריכים להוראותיו וללימודיו – להלן כא. המנודה שונה ושונים לו. מותרם, בתרם, לאחר ששים ימי גידוי. ויש מחמירים לאחר שלשים יום שיהא כמותרם. ערש"י והגהות אשר"י לא שונה ולא שונים לו, אבל שונה הוא לעצמו שלא יפסיק את לימודו. המצורע מותר בדברי תורה כרגיל (שלא נאסר אלא לבעל קרי מתקנת עזרא, משום אימה ויראה).

שאלות ותשובות לסיכום מסכת מועד קטן

כתבו ראשונים שאין לאבל להרבות בדברים שהמרבחה בדברים נראה כמי ששכח צערו ואינו נראה כאבל (עפ"י שבלי הלקט הל' שמחות [וערא"ש סוכה פ"ב ז]. ואין רחוק מן הפשט לפרש 'האנק דום' על דיבורים בעלמא וכמו 'ידם אהרן', אם כי מדינא לא נאסר אלא שאילת שלום ודברי תורה).

ז. אבל אסור בתכבוסת... ויאמר אליה התאבלי נא ולבשי נא בגדי אבל ואל תסוכי שמן והיית כאשה זה ימים רבים מתאבלת על מת). והוא הדין למנוחה ולמצורע.
גם כשיש לו בגדים מכובסים אסור ללבוש, ואין חילוק אם יש לו חלוקים הרבה או יש לו רק אחד (עפ"י תוס' יח. ד"ה אע"ג).
ע"ע להלן כג.

ח. אבל חייב בקריעה (מדקאמר רחמנא לבני אהרן לא תפרמו).

מנוחה – ספק (ולקולא. רי"ף).

ורבי אליעזר (בב"מ נט:): קרע בגדיו. ושמא היה מחמיר על עצמו, או היה מסופק כשם שאנו מסופקים, ולכן קרע (עפ"י תוס').

מצורע חייב (בגדיו יהיו פרמים).

המנחת-חינוך (קעא, ב) כתב לשמוע מלשון הרמב"ם שהמצורע אינו חייב לקרוע כאבל אלא דיו בלבישת בגדים קרועים (וכן צידד לפרש בשפת אמת כאן, ע"ש). ויש חולקים (ע' הגהות ארץ צבי על מצבת משה כאן).

ט. אבל חייב בכפיית המטה (דמות דיוקני נתתי בהם ובעונותיהם הפכתיה – כפו מטותיהם עליה).

עכשיו לא נהגו בכפיית המטה מפני שיאמרו העכו"ם שהוא מכשפות. ועוד שאין המטות שלנו עשויות כמטות שלהן כדי שיהא ניכרת בהם הכפייה (עפ"י תוס' כא. סמ"ג ועוד; שלהן ערוך יו"ד שפז, ב).

יש נוהגים להפוך הכר והכסת (עב"י; רעק"א). ויש נוהגים להפוך מטתו של הנפטר או לכסותה (עפ"י מעבר יבק ועוד).

מנוחה ומצורע – תיקו.

כל 'תיקו' שבענינו – לקולא (רי"ף בהלכותיו ובשו"ת ח"א רצא. וכ"מ ברמב"ם; שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן רסג).

י. אבל אסור בעשיית מלאכה (והפכתי חגיכם לאבל. ומדרבנן הוא – כדלעיל יא), אבל מנוחה מותר. ובמצורע נסתפקו.

(ע"ע להלן כא).

יא. אבל אסור ברחיצה ובסיכה (ואל תסוכי בשמן. ורחיצה בכלל סיכה שנאמר ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו. רש"י). והמנוחה – רב יוסף הביא להוכיח שאסור, ודחו הוכחתו (ולא נפשט הדבר. רא"ש). וכן במצורע נסתפקו.

האבל אסור ברחיצת כל גופו אפילו בצונן. ופניו ידיו ורגליו – בחמין ולא בצונן (עפ"י תענית יג, ע"ש; רי"ף יג. ועוד). ורחיצה לרפואה כגון יולדת, וכן רחיצה להעברת לכלוך שאינה

רחיצת תענוג, או מי שהוא אסטניס – מותר (עפ"י רא"ש ועוד. ומטעם זה מותר לאלב לצחצח שיניו. כן מובא בסו"ס פני ברוך בשם גדולי הוראה).
סיכה כלשהו אסורה, ואם להעביר הזוהמה – מותר (שם).

יב. אבל אסור בנעילת הסנדל (ונעליך תשים ברגליך – מכלל דכולי עלמא אסורים).

במנודה – רב יוסף הביא להוכיח לאסור, ודחו.

רבי אליעזר נהג איסור בדבר (ב"מ נט), ואפשר שהחמיר על עצמו או משום שהיה מסופק בדבר כשם שאנו מסופקים (תוס'). ויש שנקטו לחומרא (ראב"ד, ערא"ש ונמו"י; שו"ת הרשב"א תקע; ריטב"א תענית יג; טור יו"ד שלד. וע"ע: שו"ת המיוחסות לרמב"ן רסג; שו"ת הריב"ש קעג).

במצורע – תיקו.

מדברי הברייתא שהביאו בגמרא יוצא שהמנודה ודאי אסור או בנעילת הסנדל או ברחיצה [ואפשר בשניהם] אלא שאין מוכח איזה מהם (עפ"י תוס'. וע' בגליון הש"ס ובשפת אמת וחדושים ובאורים).

יג. אבל אסור בתשמיש המטה (וינחם דוד את בת שבע אשתו ויבא אליה...), [מעשה באחד ששימש מטתו בימי אבלו ושמתו חוזרים את גוייתו. להלן כד. ע"ש].

א. שאר הרחקות מותרות, אבל אין להם לישן בקירוב בשר (עפ"י רא"ש וש"פ. וע"ש בהגהות אשר"י להלן לו). ומשום הרחקה נכון להרחיק שלא לישן עמה במטה אחת אפילו הוא בבגדו והיא בבגדה (יו"ד שפג).

ב. יש אומרים שאף על פי שמקצת היום ככולו, אין לאלב לשמש מיטתו ביום השביעי עד ליל שמיני (עפ"י ספר חסידים רמ; שו"ת מהר"ם מרוטנבורג, פראג תקמט). ויש אומרים שאין זה איסור מדינא אלא משנת חסידים. ויש מי שהתיר בשעת הדחק אף לאחר מקצת ליל שביעי (ע' מצבת משה, ו; מאור ישראל להלן כד).

במנודה; רב יוסף סבר להשוות מנודה בידי אדם למנודה לשמים כישראל במדבר, ולהתיר. ואביי דחה הוכחתו שמא מנודה לשמים קל יותר.

ע' בפירוש בעל הטורים על התורה (וזאת הברכה לג, כד) שנקט שמנודה אסור בתשמיש.

מצורע בימי ספורו אסור בתשמיש המטה. בימי חלוטו – מחלוקת תנאים (כדלעיל ז).

א. הרמב"ם (טומאת צרעת י, פסק שמותר.

ב. מצורע מוסגר – לרש"י אסור בתשמיש. ותוס' ועוד חולקים וסוברים שדינו כמצורע מוחלט.

ג. מצורעת מותרת בתשמיש אף בימי ספורה (ע' כריתות ה: רמב"ם טומאת צרעת יא, א).

יד. אבל אינו משלח קרבנותיו (שלמים – בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא אונן).

א. הרמב"ם (ביאת מקדש ב, יא) כתב שאבל אינו משלח קרבנותיו כל שבעה. ומשמע מסידור דבריו שהוא מדאוריתא ואף בדיעבד לא הורצה. וצריך עיון הלא מהתורה אין אבילות נוהגת אלא יום אחד (עפ"י מנחת חינוך רסד, ל).

ב. מוכח מדברי רש"י שברגל משלח האבל את קרבנותיו, וכן כהן גדול משלח קרבנותיו כל השנה (עפ"י מנחת חינוך רסד, ל. ותמה על השמטת הרמב"ם דין זה. ובמקום אחר (תצ, ח) נסתפק המנ"ח כשנעשה אבל בליל יו"ט הראשון, אם ראוי לקרבן ראייה אם לאו. וצ"ע). ואולם אכילת קדשים אסורה לאונן אף ביום

שאלות ותשובות לסיכום מסכת מועד קטן

טוב (עפ"י רש"י זבחים ק; תורת האדם לרמב"ן. וכן הוכיח המשנה-למלך (אבל ג) מיומא יד וכן השעה"מ (מעה"ק ג,יג) וערוך לגר (יבמות ע) מפסחים צב). ויש מתירים (כן מבואר בתורי"ד כאן וכן בריטב"א. וע' אור שמח ביאת מקדש ב; שו"ת בנין ציון ח"ב קכו; זכר יצחק מג-מד; מנחת שלמה ח"ב צב).
ג. יש אומרים שקרבנות הבאים על חטא כחטאת וכאשם, האבל משלח קרבנותיו, שלא יהא עומד בחטאו ומחוסר כפרה (מובא בריטב"א).

מנודה; לדעת רב יוסף יש להוכיח מישראל במדבר שהיו מנודים ושלחו קרבנותיהם. ואביי דחה שמא מנודה לשמים קל יותר.

ובמצורע, הוכיחו מדברי רבי שמעון שאינו משלח קרבנותיו (וביום באו... יקריב).

שילוח קרבנות בשאר טמאים – ע' בפסחים סב.

דין מי שמת בנידויו ועוד בדיני נידוי – ע' בברכות יט.

דף טז

כז. א. כיצד מנדים ומחרימים?

ב. מהו משך זמן הנידוי והנזיפה?

ג. שלשה שנידו, האם צריכים הם עצמם להתיר או אפשר באחרים? ומה הדין כשמת אחד מן המנדים?

ד. מה דינם של המנודה לרב / לתלמיד / לעירו / לעיר אחרת / לנשיא / לכל ישראל?

א. מי שנתחייב נידוי, משגרים אליו שליח בית דין ומזמינים אותו לדון (וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב) לפני אדם גדול (ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך היו לפני ה'. לא אמר 'לפנינו' – מכאן שאם יש גדול מומחה צריכים לחלוק לו כבוד ולהזמין בשם המומחה), 'אתה ופלוני' (אתה והם ואהרן) 'בזמן פלוני' (מחר). וקובעים לו זמן נוסף (שאם לא בא בראשון יהא לו זמן אחר (רש"י). קראו שם, פרעה מלך מצרים שאון העביר המועד). ואם נוהג בהפקרות וחוצפה בשליח בית דין, ובא השליח ואמר – אינו כלשון הרע (העיני האנשים ההם תנקר – ואם לא שהשליח אמרו למשה לא היה יודע. והשליח נאמן על הבית-דין לנדות על פיו. ב"ק קיב; רי"ף).

וכשבא לנדות, צריך השליח לומר דעת פלוני הרב לנדותך (אורו מרוז אמר מלאך ה'. שאם לא אמר כן אין להאשים את זה שלא חש לדבריו, כי סובר שהשליח מדעתו אמר. נמוקי יוסף). ומחרימים אותו (אם ירצו בית דין להחמיר עליו עוד. יו"ד שלה, ח) בארירה (אורו ארור). ומחרימים גם את האוכל והשותה עמו ואת היושב בד' אמותיו (ארו ארור י' ש' ב' ה').

זה דוקא אם ראו בית דין קושי האיסור והעבירה, ואין היושב והאוכל עמו מנודה ממילא אלא אם כ"ד נידוהו בפירוש (עפ"י רא"ש; יו"ד שם ט. וע' גם בשו"ת הרי"ף ח"א רפא). אשתו ובניו מותרים להיות עמו (עפ"י סמ"ג; ראב"ד; ריטב"א; רא"ש; שו"ת הרשב"א ח"ד רטז ובמיוחסות לרמב"ן רסו).

ומפרטים את חטאו בצייבור (כי לא באו לעזרת ה'. ואמר עולא: בארבע מאות שופרות החרים ברק לרזו). והרשות ביד בית דין להפקיר נכסיו (וכל אשר לא יבא לשלשת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה) ולרבי עמו ולקללו, להכותו ולתלוש שערו ולהשביעו ולכפותו ולאסרו לעשות הרדפה (רש"י: לנדותו מיד כשאינו מציית לדין. וגאון פירש: קשירת קנים וחבישתו ביניהם, שלא יעמוד בבית האסורין בריוח (מובא ברא"ש). וברמב"ם (סנהדרין כד, ט) נראה שמפרש: דחיפה וסחיבה על הארץ (מ"מ. וע"ע בערוך ונמו"י). ואריב עמם ואקללם ואכה מהם אנשים ואמרטם ואשביעם באלקים...; הן למות הן לשרשי הן לענש נכסין ולאסורין).

רעט